

Miroslav Pošta

Výsledky ankety o využívání nástrojů CAT a MT

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit základní informace o tom, jak čeští, případně slovenští překladatelé používají nástroje počítačem podporovaného (CAT) a strojového překladu (MT). Probíhalo ve dnech **13.–29. 6. 2017** a dotazník vyplnilo celkem

114 respondentů.

Průzkum probíhal výhradně prostřednictvím **formuláře Google** a informace o anketě byla šířena prostřednictvím e-mailu členům JTP, e-mailu překladatelům s profilem na portále Navolnenoze.cz a prostřednictvím sociálních sítí (stránka *Translatoblog*, skupina *Simultánní blekotání* a skupina *Kolik třešní tolik višni aneb Podej. Mně. Ten. Blábol. Ing. Kozel. A kol.*).

Nejvíce odpovědí (38, tj. 33,33 %) se sešlo od překladatelů ze skupiny *Kolik třešní tolik višni...*, která měla v den vyhodnocování, 4. 7. 2017, celkem 3672 členů. Z těchto 38 odpovědí přišlo 94,73 % odpovědí v den zveřejnění informace o anketě, zbytek (dvě odpovědi) následující den. U respondentů z ostatních skupin to bylo podobné, z čehož vyplývá, že podobný průzkum se dá zrealizovat velmi rychle.

Profil respondentů

Celkem 81 (**71,05 %**) respondentů uvedlo, že **překládání je pro ně hlavní činnost**.

Pro 20 (17,54 %) respondentů jde o činnost vedlejší.

Ve dvou případech respondenti vykonávali překladatelskou činnost vedle tlumočení, respektive jazykové výuky.

Celkem 8 respondentů byli studenti, přičemž 7 z nich zatím překládání neprovozovalo jako výdělečnou činnost. V jednom případě respondentka uvedla, že je v důchodu. Jedna respondentka odpověděla, že překládání je pro ni koníček. V jednom případě respondent uvedl, že je zaměstnancem překladatelské agentury.

Celkem 110 respondentů (96,49 %) **sídlilo** v ČR, dva na Slovensku, jeden ve Francii a jeden v Německu.

Pokud jde o **jazykové kombinace**, nejvíce respondentů (38) uvedlo jako hlavní kombinaci EN-CS, tedy směr překladu z angličtiny do češtiny, druhým nejčastějším směrem (11) byla kombinace CS-EN.

Mnoho respondentů však uvádělo více jazykových kombinací/směrů (až šest), případně uvedli jazyky bez konkrétní kombinace či směru, a proto není možné jednoznačně uvést, která jazyková kombinace je nejčastější. Z tohoto důvodu jsem pracovní jazyky kvantifikoval samostatně, bez ohledu na to, co je výchozí a co cílový jazyk (odpověď jednoho respondenta jsem musel vyřadit, protože uvedl kód „DB“, který neodpovídá žádnému platnému kódu).

Jazyk	Respondentů
CS	110
EN	79
DE	21
FR	13

SK	9
RU	8
PL	6
ES	3
SV	3

IT	2
HU	2
PT	1
ZH	1

Tabulka: Pracovní jazyky respondentů – všechny odpovědi

Zaměříme-li se jen na uživatele nástrojů CAT, pracovní jazyky jsou následující:

Jazyk	Respondentů
CS	85
EN	65
DE	15
FR	12

SK	9
PL	5
RU	5
ES	3
SV	2

Tabulka: Pracovní jazyky respondentů – odpovědi uživatelů nástrojů CAT

Pokud jde o **počet let**, po které se respondenti zabývají překládáním, pohyboval se od 1 roku do 49 let. Aritmetický průměr činil 12,78 let, medián činil 11 let.

Pokud jde o **členství/registraci/jmenování**, 44 respondentů bylo registrováno na portálu Proz.com, 29 respondentů bylo členem Jednoty tlumočnicků a překladatelů, 28 respondentů bylo registrováno na portálu Navolnenoze.cz, 16 respondentů bylo jmenovaných soudním tlumočnickem, 5 bylo členem Komory soudních tlumočnicků ČR. Dále respondenti uvedli

členství v Asociaci konferenčních tlumočnicků (2), v Obci překladatelů (2), v ATA (2).
Několik dalších odpovědí pak bylo uvedeno jen jedenkrát.

Nástroje počítačem podporovaného překladu (CAT)

Celkem 90 respondentů (78,94 %) odpovědělo, že **používají nástroje počítačem podporovaného překladu**. Toto číslo ale rozhodně není reprezentativní pro české překladatele obecně, protože se dá předpokládat, že ten, kdo CAT nepoužívá, často ani dotazník nezačal vyplňovat. Informace o anketě navíc byla z velké části šířena online pomocí Facebooku, což je médium, které podle všeho ve stejné míře nepoužívají všechny skupiny překladatelů. Vzorek tedy pro českou překladatelskou obec jako takovou není reprezentativní.

Pokud jde o **hlavní impuls k pořízení nástroje CAT**, respondenti mohli zvolit jen jednu možnost: buď jednu ze tří předem nadefinovaných, nebo jednu volně formulovanou. Z nabízených odpovědí vybírali uživatelé nástrojů CAT takto:

Hlavní impuls k pořízení nástroje CAT	Respondentů
Doporučení od kolegů	32,22 %
Požadavek agentury	31,11 %
Požadavek přímého klienta	8,89 %

Většina ostatních odpovědí (otevřených, tzn. volně formulovaných respondenty) by se dala shrnout jako „**nezávislé rozhodnutí překladatele**“ (vlastní zájem, zjednodušení práce, zvýšení efektivity, příp. znal(a) jsem ze školy / z práce) – 26,67 %. Jeden respondent uvedl, že nástroj CAT pořídil zaměstnavatel.

Jak ale naznačili někteří respondenti, impulsů často bylo více a je těžké vybrat ten hlavní.

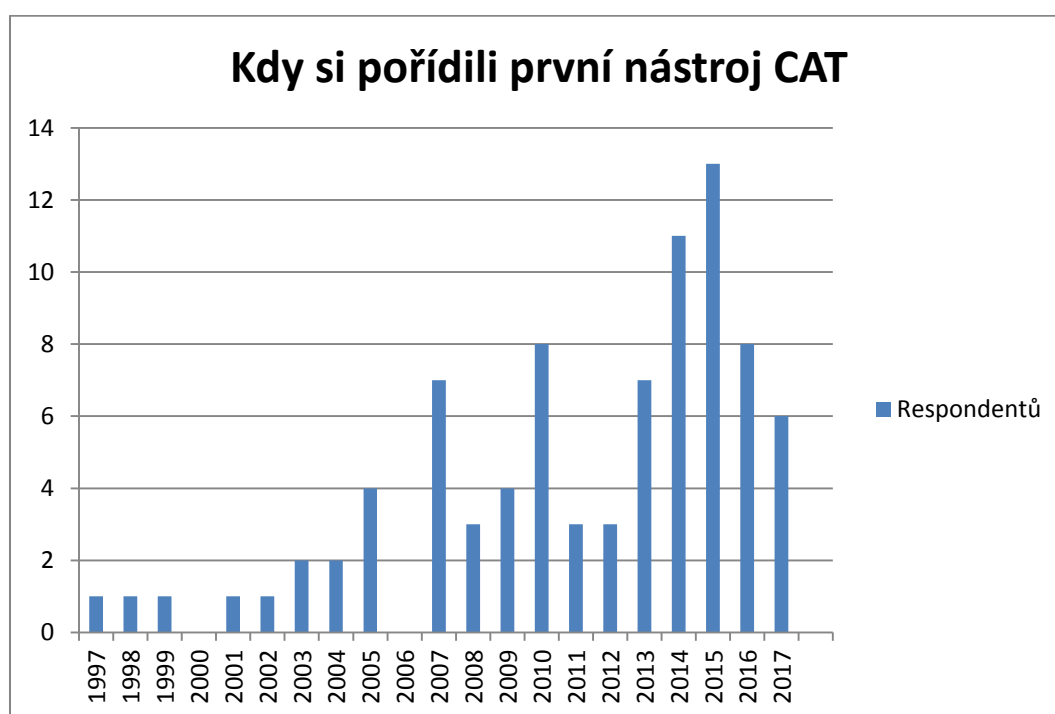
U otázky „**V jakém roce** jste si pořídil(a) první nástroj CAT?“ někteří respondenti uvedli, že si rok přesně nepamatují nebo naznačili, že uvádějí odhad. Nejstarší uvedený rok je 1997, nicméně do roku 2004 je počet uživatelů poměrně nízký (9 respondentů, tj. 10 % z celkového počtu uživatelů nástrojů CAT). Od roku 2005 až 2012 přibylo 32 respondentů (35,56 % uživatelů) a k největšímu nárůstu uživatelů došlo v letech 2014–2015 (24 respondentů, tj. 26,67 %).

Rok	Respondentů
1997	1
1998	1
1999	1
2000	0
2001	1
2002	1
2003	2
2004	2

2005	4
2006	0
2007	7
2008	3
2009	4
2010	8
2011	3
2012	3
2013	7

2014	11
2015	13
2016	8
2017	6

Tabulka: Ve kterém roce si překladatelé pořídili první nástroj CAT

Obrázek: Ve kterém roce si překladatelé pořídili první nástroj CAT

Jak jste se s nástrojem CAT učil(a) pracovat?

U této otázky bylo možné vybrat víc odpovědí, odpovědí tedy bylo celkem víc než respondentů.

Nejčastější odpovědí bylo „Na většinu věci jsem si přišla sama / přišel sám (za pomoci návodů na internetu, v nápovědě apod.)“ – 67 respondentů. Poměrně časté bylo i „Na školení“ (23) a „Pomoc ze strany kolegů“ (22).

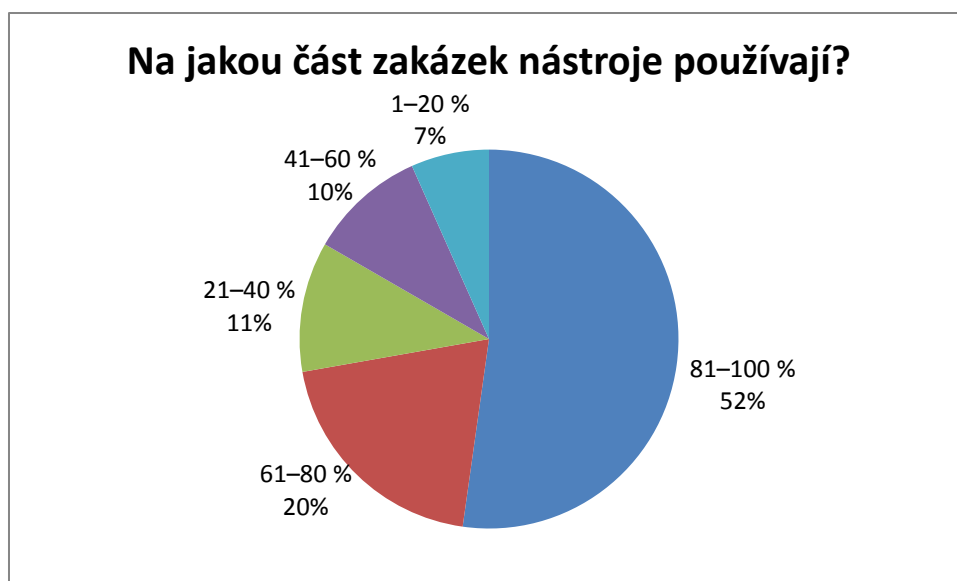
Jak jste se s nástrojem CAT učil(a) pracovat?	Respondentů
Na většinu věci jsem si přišla sama / přišel sám (za pomoci návodů na internetu, v nápovědě apod.)	67
Na školení	23
Pomoc ze strany kolegů	22
Pomoc ze strany agentury	18
Ve škole	16
Webinář(e) vývojářů/prodejců programů	12
Webinář(e) nabízené kolegy překladateli	4
Na stáži	2
Jako zaměstnankyně agentury	1

Tabulka: Jak se překladatelé s nástrojem CAT učili pracovat

Pokud jde o **podíl zakázek, na které respondenti nástroje CAT používají**, 52,22 % uživatelů odpovědělo, že nástroje používají na 81–100 % zakázek a 20 % uvedlo, že je používají na 61–80 %. Můžeme tedy shrnout, že převážná většina uživatelů nástrojů CAT (72,22 %) tyto nástroje používá na většinu překladů. Jak poznamenala jedna respondentka, zde by navíc bylo zajímavé zjistit, na jaké typy textů překladatelé nástroje CAT používají.

Na jak velkou část překladových zakázek nástroje CAT používáte?	Respondentů
81–100 %	47
61–80 %	18
21–40 %	10
41–60 %	9
1–20 %	6

Tabulka: Podíl zakázek, na které respondenti používají nástroje CAT

Obrázek: Podíl zakázek, na které respondenti používají nástroje CAT

Používané nástroje CAT

Respondenti mohli uvést víc než jeden nástroj, který používají v posledním roce. Někdy proto jeden překladatel uvedl víc než jednu odpověď – takovýchto odpovědí se celkem sešlo 173.

Nejčastěji překladatelé používali tyto nástroje:

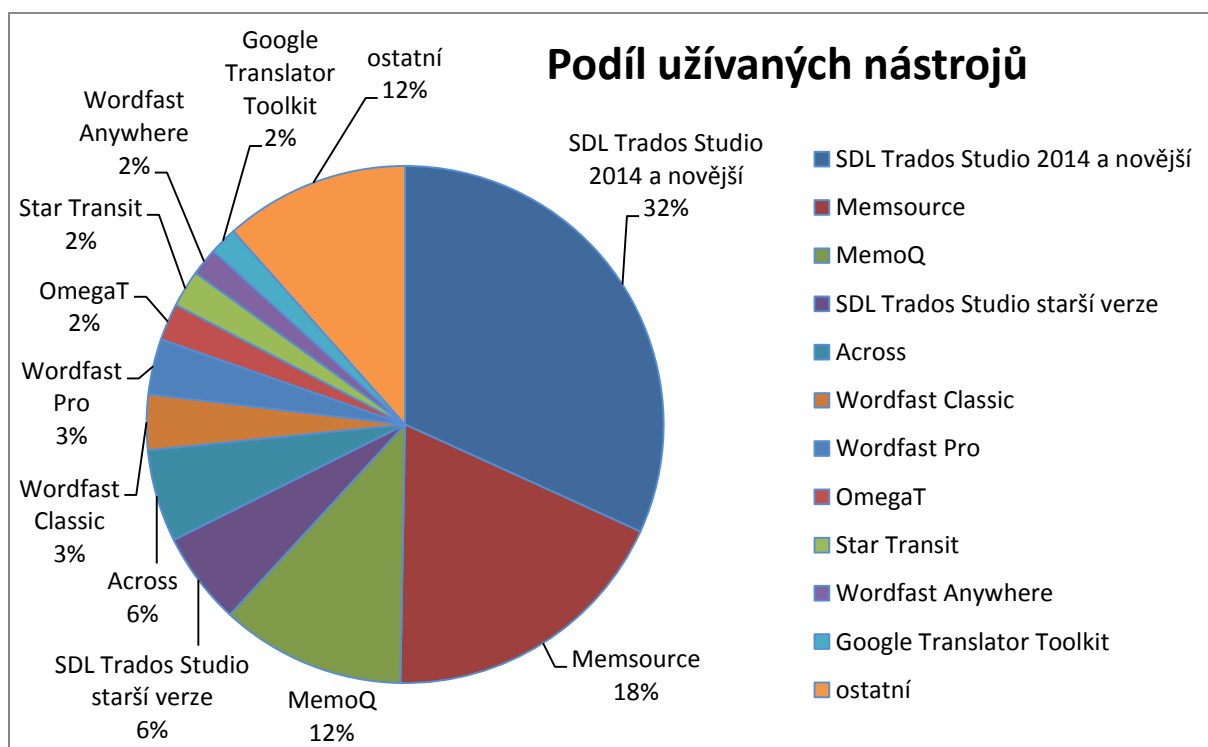
Nástroj CAT	Uživatelů
SDL Trados Studio 2014 a novější	55
Memsource	32
MemoQ	20
Across	10
SDL Trados Studio starší než verze 2014	10
Wordfast Classic	6
Wordfast Pro	6
OmegaT	4
Star Transit	4
Google Translator Toolkit	3
Wordfast Anywhere	3
CafeTran Espresso	2
Passolo	2
Smartling	2

Tabulka: Kolik uživatelů používá jednotlivé nástroje CAT

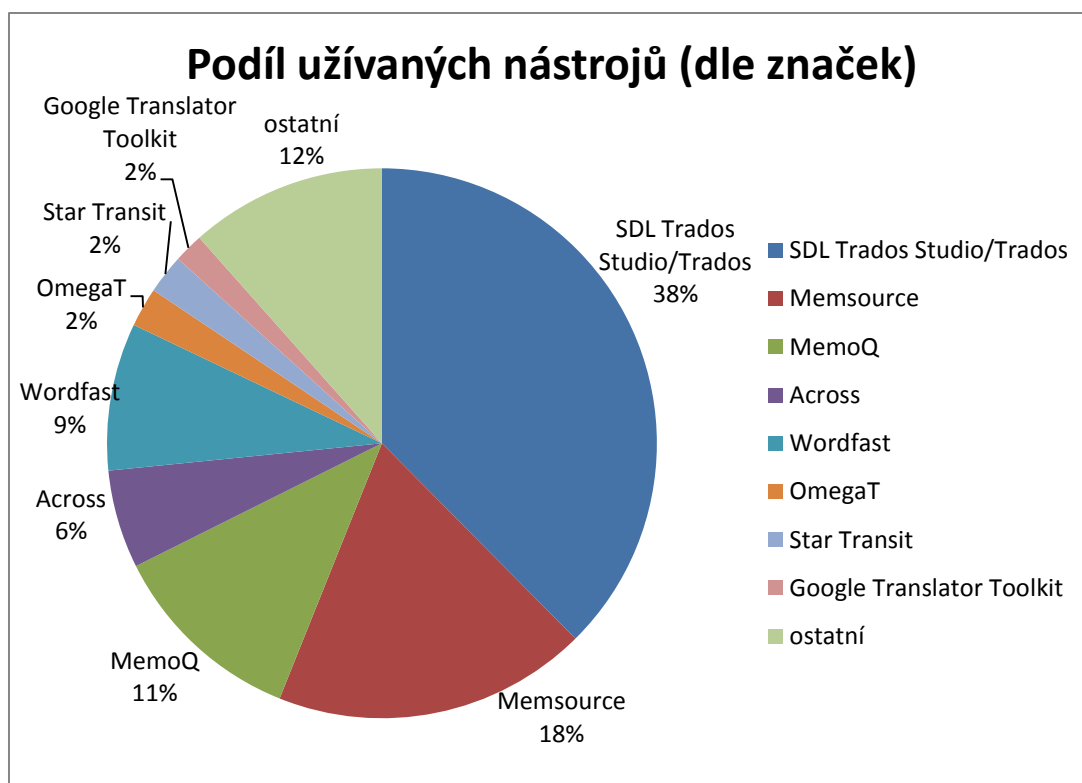
Další nástroje (z nichž každý byl uveden jedenkrát): Broche, Catalyst, CrowdIn, Déjà Vu, Idiom WorldServer WorkBench, MS LocStudio, OpenTM2, Sisulizer, Translation Desktop, Translation Workspace, T-stream, WinTrans, Wordbee, XTM.

Obrázek: Počet uživatelů jednotlivých nástrojů CAT

Obrázek: používané nástroje CAT v procentním rozdělení (pokud jeden překladatel používá např. tři různé nástroje, započítává se jako tři uživatelé – celkový počet uživatelů je pak 173)

Obrázek: používané nástroje CAT v procentním rozdělení (stejně jako výše, avšak spojeno dle značek, tj. byly spojeny všechny produkty SDL Trados Studio/Trados, resp. Wordfast)

Zajímavé je, že 41 respondentů (tj. **45,56 %** ze všech uživatelů nástrojů CAT) **používá dva a více nástrojů CAT.**

Počet užívaných nástrojů CAT	Počet respondentů
1	49
2	16
3	14
4	7
5	1
6	3

Tabulka: Kolik uživatelů nástrojů používá jeden, dva, tři atd. nástroje

Pokud překladatelé používali víc než jeden nástroj CAT, nejčastěji bylo jedním z nich **SDL Trados Studio 2014 a novější** (35 případů; spolu s SDL Trados Studio starší verze celkem

42 případů), **Memsource** (25 případů) a **MemoQ** (16 případů). Zvláště častá je kombinace **SDL Trados Studio 2014 a novější + Memsource** + případně další nástroj(e) – celkem 23 uživatelů (v tomto případě by bylo zajímavé zkoumat motivaci pro tuto kombinaci, tyto informace jsme však neměli).

Zajímavé je, že programy Across a CafeTran Espresso jsou vždy užívány v kombinaci nejméně s jedním dalším nástrojem.

Preferovaný nástroj

Na nepovinnou otázku „Jestliže používáte dva a více nástrojů, který z nich Vám vyhovuje nejvíc?“ odpovědělo 42 respondentů. V případě Trados Studia často neupřesnili verzi, a proto uvádím výsledky souhrnně:

Preferovaný nástroj	Respondentů
Trados (různé verze)	25
Memsource	8
MemoQ	3
Wordfast (různé verze)	2
Across	1
OmegaT	1
OpenTM2	1
Google Translator Toolkit	1

Tabulka: Preferovaný nástroj u překladatelů, kteří používají víc než jeden nástroj

V případě výše zmiňované **kombinace SDL Trados Studio 2014 a novější + Memsource** + případně další nástroj(e) preferuje (z 23 uživatelů) celkem **12 uživatelů Trados Studio** a **6 uživatelů Memsource**; jeden respondent neodpověděl a ostatní preferují některý třetí produkt.

Využívání vybraných funkcí/možností nástroje CAT

V otázce byly nabídnuty vybrané funkce/možnosti nástrojů CAT; respondenti vždy mohli odpovědět Ano, Ne (nebo tato funkce v používaném CAT není), Nevím.

Nástroj/možnost	Ano	Ne...	Nevím
Analýza dokumentu (analýza rozsahu, pro potřeby nacenění)	58	31	1
Předběžný překlad (pre-translation)	50	37	3
Shody („matches“), tzn. program u každého segmentu prohledá paměť a navrhne podobné segmenty z paměti	86	3	1
Vyhledávání konkordancí, fulltextové hledání slov a slovních spojení v paměti	78	10	2
Propojení s terminologickými databázemi	61	27	2
Našeptavač (AutoSuggest, Autocomplete apod.)	46	42	2
Rychlé vkládání neměnných prvků (tzv. placeables), např. čísel, tagů nebo zkratk (klávesovou zkratkou/šipkou/ikonou/myší)	72	18	0
Kontrola (kontrola kvality, QC, verifikace...) – kontrola čísel a tagů, dvojitých mezer, zapomenutých mezer na konci segmentu apod.	72	16	2
Zarovnávač (aligner)	24	61	5
Výměna pamětí nebo terminologických databází s kolegy	29	61	0
Kontrola pravopisu	78	10	2
Sledování změn (revize)	45	42	3
Vkládání komentářů (pro sebe, pro korektora, klienta...)	50	39	1
Filtrování (zobrazení jen některých segmentů, např. těch, které obsahují určité slovo)	51	37	2
Zamykání vybraných segmentů	46	43	1
Spojování dokumentů	28	61	1
Optické rozpoznávání znaků (OCR)	24	63	3
Překlad jiných formátů než DOC(X), XLS(X), PPT(X) – např. PDF, InDesign	63	25	2
Náhled (preview) výsledného dokumentu	57	31	2
Volně dostupné databáze (např. paměť DGT, terminologická databáze IATE, Microsoftu aj.)	37	50	3
Modul pro strojový překlad	20	65	5

Tabulka: Používání vybraných funkcí/možností (počty respondentů)

Tedy **více než 2/3** uživatelů nástrojů CAT používaly tyto funkce/možnosti:

- Shody („matches“), tzn. program u každého segmentu prohledá paměť a navrhne podobné segmenty z paměti – 95,56 %
- Vyhledávání konkordancí, fulltextové hledání slov a slovních spojení v paměti – 86,67 %
- Kontrola pravopisu – 86,67 %
- Rychlé vkládání neměnných prvků (tzv. placeables), např. čísel, tagů nebo zkratek (klávesovou zkratkou/šipkou/ikonou/myší) – 80 %
- Kontrola (kontrola kvality, QC, verifikace...) – kontrola čísel a tagů, dvojitých mezer, zapomenutých mezer na konci segmentu apod. – 80 %
- Překlad jiných formátů než DOC(X), XLS(X), PPT(X) – např. PDF, InDesign – 70 %
- Propojení s terminologickými databázemi – 67,78 %

Méně než 1/3 uživatelů nástrojů CAT používala tyto funkce/možnosti:

- Výměna pamětí nebo terminologických databází s kolegy – 32,22 %
- Spojování dokumentů – 31,11 %
- Zarovnávač (aligner) – 26,67 %
- Optické rozpoznávání znaků (OCR) – 26,67 %
- Modul pro strojový překlad – 22,22 %

„Co považujete za hlavní výhodu nástrojů CAT (oproti práci bez CAT)?“

Na tuto nepovinnou a otevřenou otázku odpovědělo 56 respondentů (tj. 62,22 %). Často uváděli víc než jednu výhodu.

Nejčastěji chválili tyto vlastnosti:

- **rychlost** (zrychlení práce, úspora času, efektivita) – několik citací: „s CAT přeložím za stejný čas více textu než bez CAT“; „nerada překládám stejný text dvakrát“; „Možnost vyhledávání starších řešení ve vlastních pamětech (místo procházení stovek jednotlivých přeložených textů)“,
- **konzistence** (jednotnost, důslednost) a **přesnost** (kontrola kvality aj.),
- **zachování formátování** – „nemusím si tolik hlídat formátování“,
- **přehledné a jednotné rozhraní** (přívětivost, snadná orientace, zobrazení zdrojového i překladového textu najednou), díky němuž není možné vynechat část textu,

Kromě toho respondenti uváděli jednotlivé funkce, které se však dají přiřadit k jedné nebo více výše uvedených obecnějších výhod.

Další zajímavé odpovědi, které respondenti uvedli jednou: usnadnění týmové spolupráce; překlad jiných formátů (pro které nemám program nebo s ním neumím dobře pracovat).

Strojový překlad

Pokud jde o **postoj** k používání nástrojů MT, odpovědi na otázku „Které z následujících tvrzení nejvíce odpovídá vašemu názoru ohledně strojového překladu (MT) a důvěrnosti obsahu?“ byly následující:

Postoj k používání nástrojů MT	Respondentů
On-line MT používáte (použili byste), jen když s tím klient výslovně souhlasí nebo on-line MT požaduje.	41
Použití on-line MT nepovažujete za narušení důvěrnosti obsahu.	17
Používáte / používal(a) byste pouze off-line MT.	17
On-line MT používáte (použili byste), jen když to klient výslovně nezakáže (předem se ho NEzeptáte).	13
Otázka důvěrnosti pro vás ve vztahu k on-line MT není podstatná.	9
On-line MT používáte (použili byste), jen když to klient výslovně nezakáže (předem se ho zeptáte).	7
Celkem	104

Tabulka: postoj k používání nástrojů MT

Z výsledků tedy vyplývá, že důvěrnost obsahu je pro většinu respondentů, kteří na tuto otázku odpověděli, velmi významná.

Celkem 38 respondentů (**33,33 %**, tedy přesně třetina) odpovědělo, že **používají strojový překlad (MT)**.

Nejvíce respondentů, celkem 29 (76,32 %), uvedlo, že používají **Překladač Google**. Microsoft Translator uvedlo 7 respondentů. Dále respondenti uvedli: integrovaný překladač Memsource (2 respondenti), vlastní engine pro strojový překlad na SDL serveru (1 respondent, pravděpodobně však dva a možná tři: „SDL“, „MT v SDL Trados Studiu“). Zřejmý nebyl význam odpovědi „interní Microsoft“. Jednou byly uvedeny interní MT moduly klientů. Několik respondentů uvedlo nástroje, které se za nástroj MT v pravém slova smyslu považovat nedají: IATE, Glosbe, MyMemory, Broche Ghostwriter. Ani jeden respondent neuvedl desktopový překladač, tzn. překladač, který běží přímo v počítači překladače.

Závěry

Z průzkumu vyplynulo několik zajímavých zjištění:

1. Díky sociálním sítím a e-mailové komunikaci se takovýto průzkum dá zrealizovat velmi rychle – většina respondentů odpoví ještě v den, kdy se o průzkumu dozvedí.
2. Vzorek respondentů (90 uživatelů nástrojů CAT) nebyl ani vysloveně malý, ani zvláště velký, mohl by tedy být dostačující k tomu, abychom si udělali představu o tom, které **nástroje CAT jsou u nás nejpoužívanější** (ač to nebylo deklarováno, spolu s mírou využití jednotlivých funkcí/možností to bylo hlavním cílem průzkumu). Na prvním místě je to **SDL Trados Studio**, na druhém místě **Memsource** a na třetím místě **MemoQ**.

Ještě zajímavější je srovnání s předchozími podobnými průzkumy, byť jejich metodika nebyla totožná a aktuální průzkum neměl vědecké ambice ani neusiloval o reprezentativnost. Přesto srovnáme-li aktuální výsledky s výsledky posledního rozsáhlého průzkumu (<http://www.jtpunion.org/O-profesi/Odborne/Pruzkum-prekladatelskeho-trhu-ve-stredni-Evrope-Ce>), můžeme ze srovnání vyvodit zajímavou dynamiku: program **Memsource**, který vytvořila mladá česká firma založená v létě roku 2010 a který v minulém průzkumu ještě nefiguroval, dnes zaujímá (s 18,49 %) druhé místo. Podobně v předchozím průzkumu nefiguruje program **Across**, který má v aktuálním průzkumu podíl 5,78 %.

3. Pokud jde o využití jednotlivých funkcí/možností nástrojů CAT, každý překladač samozřejmě všechny nepotřebuje. Když se však podíváme na ty nejobecnější, můžeme vyvodit závěr, že část uživatelů nástroje CAT **nevyužívá naplno**. Například jen 67,78 %

uživatelů CAT využívá propojení s **terminologickými databázemi** a jen 51,11 % používá **našeptavač** (např. AutoSuggest v programu SDL Trados Studio), tedy nástroj, který může výrazně usnadnit a urychlit práci (důvodem často bude skutečnost, že každý nástroj CAT touto funkcí nedisponuje, když však vyfiltrujeme jen uživatele programu SDL Trados Studio 2014 a novější, který funkci nabízí, používá ji stále jen 33 uživatelů z 55, tj. 60 % – důvodem může být to, že nemají k dispozici žádný slovník pro tuto funkci, resp. že nemají přikoupený modul pro tvorbu slovníků pro AutoSuggest).

Zarovnávač (aligner) v nástroji CAT používá jen 26,67 % respondentů. Zde navíc rekordních pět respondentů odpovědělo Nevím, je tedy otázka, zda všichni překladatelé vědí, že je možné vytvořit překladovou paměť z hotových překladů, které nevznikaly v programu CAT. Na druhou stranu je samozřejmě možné, že zarovnávání provádějí v jiném, samostatném programu, jen na to nebyli dotázáni. V dalším průzkumu by proto bylo dobré zjišťovat i využití samostatných zarovnávačů.

4. Při vyhodnocování jsem si díky poznámkám a sdělením respondentů uvědomil, že **otázky nebyly formulovány nezaujatě** – automaticky jsem předpokládal, že nástroje CAT překladatelům pomáhají, a proto všem vyhovují. Není tomu tak. Jeden respondent napsal: „Cat nástroje nenasim, pridlavaji mi praci, prace trva dele. Pouzivam jen z donuceni.“
5. Pokud jde o strojový překlad, zjistili jsme, že **důvěrnost obsahu** je pro většinu překladatelů velmi významná a že nástroje **strojového překladu využívá třetina** všech respondentů, ve třech čtvrtinách případů **Překladač Google**.

Doporučení pro budoucí průzkumy

Hlavním cílem tohoto průzkumu bylo, jaké nástroje a funkce překladatelé používají, což se podařilo. Je ale řada dalších otázek, které by bylo zajímavé zjistit – na některé z nich se předchozí šetření zaměřovala, na jiné nikoliv.

O jaké další otázky by se tedy mohly zajímat další průzkumy? Jsou to například důvody pro používání toho kterého programu (ne každý překladatel používá ten nástroj, který mu vyhovuje nejvíce); používaný operační systém (jedna respondentka uvedla, že preferovaný program nemůže používat na počítači Mac, a proto používá jiný); nevýhody a rizika nástrojů CAT; typy textů, na které překladatelé nástroje CAT využívají; strategie práce s CAT; slevy

za úplné či částečné shody. Pokud jde o strojový překlad, bylo by vhodné zkoumat některé další podrobnosti, hlavně zda překladatelé používají překladač prostřednictvím online rozhraní nebo prostřednictvím konektoru v nástroji CAT (a na základě předplatného) a zda začínají využívat i desktopové překladače, které zaručují zachování důvěrnosti obsahu.

Jak už jsem uvedl, jeden respondent s nástroji CAT vyjádřil nespokojenost. Další pak napsal:

„Myslím, že obecně je kolem CAT až moc velký humbuk, až to vypadá, jako by překladatel, který CAT nepoužívá a neovládá všechny funkce v Tradosu, byl tak nějak méněcenný. Přitom některé věci je stále praktičtější překládat v obyčejném textovém editoru, především kvůli zachování kontextu a koherence celého textu. Často slyším od kolegů, že si pořídili drahý CAT, protože to po nich požadovaly agentury – to mi přijde absurdní, protože agentury poté profitují z překladových pamětí a repetice účtují za mizivý zlomek základní sazby. Překladatel si přece nepořizuje drahý software, aby ušetřil peníze agentuře :-)“

Při dalších průzkumech by proto bylo zajímavé zjišťovat i to, jak velké části překladatelů nástroje nevyhovují a co konkrétně jim nevyhovuje. Převyšují přínosy nad náklady, a to i „nehmotnými“, v oblasti duševního vlastnictví apod. (čí paměti se prací překladatele obohacují)? Jaké jsou na jedné straně výhody a příležitosti a na druhé straně nevýhody a rizika nástrojů CAT? Uplatňují překladatelé při práci s nástroji CAT optimální strategie? Jaký by měl být optimální postup, aby se spojily výhody klasické překladatelské práce s výhodami nástrojů CAT?

Dále by pak bylo zajímavé zjišťovat u „neuživatelů“ CAT, z jakého důvodu nástroje nevyužívají. Některé z těchto aspektů ve své diplomové práci z roku 2013 zjišťovala Jana Handšuhová (<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/89647>), její vzorek ale bohužel sestával jen z 38 respondentů (rozeslala 260 žádostí o vyplnění dotazníku, návratnost tedy byla 14,62 %) a navíc čtyři roky jsou v této oblasti dlouhá doba.

Nad většinou z těchto aspektů by také bylo dobré diskutovat mezi překladateli na praktické úrovni. Cílem by mělo být i to, aby si všichni překladatelé uvědomili své postavení a úlohu v daném „ekosystému“ a aby podle toho dělali vědomá a z dlouhodobého hlediska moudrá rozhodnutí.